

ВПЛИВ АНТРОПОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА САНІТАРНИЙ СТАН ГІРКОКАШТАНУ ЗВИЧАЙНОГО В УМОВАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Грабчук А. В., Єгорова О. В.

*Черкаський державний технологічний університет, Україна
ok.yehorova@chdtu.edu.ua*

Гіркокаштанові дерева в місті Черкаси відіграють важливу роль у формуванні міського зеленого середовища завдяки своїм декоративним, санітарно-гігієнічним та біоекологічним властивостям. Найбільш поширеним видом є гіркокаштан звичайний (*Aesculus hippocastanum*), який широко використовують у міських насадженнях, зокрема у парках, скверах та вздовж вулиць. Аналіз структури насаджень показує, що у парках гіркокаштан становить близько 4 % від загальної кількості дерев, у скверах – 6 %, а у вуличних насадженнях – до 12 %. Це свідчить про те, що гіркокаштан найбільше використовують для озеленення транспортних та пішохідних зон міста. Вікова структура дерев має явні особливості: домінують особини середнього віку від 20 до 40 років, при цьому в парках переважають старші дерева (31-40 років), у скверах – молодші (21-30 років), а на вулицях – досить дорослі (31-50 років). Практично відсутні молоді дерева віком до 10 років, що вказує на низький рівень природного поновлення та складнощі приживлюваності молодих саджанців у міських умовах. Порівняльний аналіз ростових показників свідчить, що найбільш сприятливі умови для росту гіркокаштанів створюються у паркових насадженнях. Тут дерева досягають більшої висоти та мають більший діаметр стовбура порівняно з насадженнями у скверах та вуличними рядами. Наприклад, у 40-річному віці середня висота дерева в парках становить близько 14,4 метра, тоді як на вулицях – лише 10,7 метра. Така різниця пов'язана з кращими умовами освітлення, меншим механічним пошкодженням та більш просторим кореневим простором у парках.

Однією з проблем є негативний вплив антропогенних факторів міського середовища, які призводять до передчасного фізіологічного старіння гіркокаштанів. Це проявляється у зниженні темпів росту, зменшенні біометричних показників, а також підвищеній чутливості до хвороб і шкідників. Врахування цих факторів є важливим при плануванні та реконструкції міських зелених зон. Гіркокаштанові насадження міста Черкаси часто піддаються ураженню шкідниками та хворобами, що суттєво знижує їх декоративність і життєздатність. Основним шкідником є мінуюча міль каштанова (*Cameraria ohridella*), яка викликає утворення численних мін на листках, що призводить до їх передчасного опадання, зниження фотосинтезу та ослаблення імунітету дерев. Крім того, поширені попелиці, які висмоктують сік з молодих пагонів і сприяють розвитку сажкових грибів через виділення медяної роси, а також павутинний кліщ, що активізується в посушливих умовах, викликаючи пожовтіння та всихання листя. В умовах сильної інвазії каштанової молі листя гіркокаштанів може бути повністю пошкоджене вже після першої генерації шкідника, що є серйозною загрозою для здоров'я насаджень і вимагає комплексного підходу до боротьби з цими біотичними факторами.

Таким чином, гіркокаштан звичайний у міських умовах Черкас є важливим елементом зелених насаджень, але під впливом урбанізованих факторів і шкідників він демонструє ознаки стресу, що вимагає регулярного моніторингу, догляду та впровадження заходів щодо захисту дерев. Отримані результати досліджень мають важливе практичне значення для планування озеленення міста, оптимізації технологій посадки та догляду, а також для підвищення екологічної стійкості насаджень.